

K vydání knihy „O charakteru soudobé války“

Generálmajor Jaromír Vyhnánek a plukovník Václav Michalec

Nakladatelství Naše vojsko vydalo jako 95. svazek „Velké vojenské knihovny“ knihu „O charakteru soudobé války“.

Kniha byla vydána jako Sborník, napsaný kolektivem vojenskoteoretických pracovníků a uspořádaný tak, aby odpovídal na některé nejpálčivější otázky daného tématu. Možná hned v úvodu předeslat, že se to podařilo a Sborník bude po určité období vyhledávaným podkladovým materiálem při rozpracování i studiu mnohých dalších otázek, které nemohly být v této knize hlouběji rozebrány. Tím se kniha stává významným pomocníkem pro studium v současném období, kdy objevy nukleární fyziky, elektroniky a kybernetiky a jejich použitelnost ve vojenské vědě k jeho neustálému a rychlému vývoji. Aktuálnost a význam dané problematiky je zřejmý z celkovou mezinárodní vojenskopolitickou situací a tendencemi jejího vývoje, kdy imperialismus v čele s USA připravuje agresivní válku proti státům socialistického tábora a zvláště proti Sovětskému svazu.

Autoři knihy rozpracovali některé stěžejní otázky soudobé války na jednotné téma. Vzhledem k rozsahu problematiky nebylo jistě snadné usměrnit autory na hlavní články věci. Podařilo se to. Autoři správně vycházejí z dějinného projevu s. N. S. Chruščova na zasedání Nejvyššího sovětu dne 14. ledna 1960 a základních dokumentů mezinárodního revolučního hnutí jakými jsou „Deklarace“ z r. 1957 a „Prohlášení porady představitelů komunistických a dělnických stran“ z r. 1960. Současně napomáhají plnit některé úkoly rozkazu ministra národní obrany na tento výcvikový rok.

Sborník je tematicky pečlivě uspořádaný. Nebude na škodu ukázat sled jednotlivých statí, které možno rozdělit na

- a) vojenskopolitické,
- b) operační,
- c) technické a
- d) o potenciálním protivníkově.

Ve vojenskopolitické části knihy jsou články „Válka a současná mezinárodní politika“, „Úloha ekonomiky v soudobé válce“ a „Úloha člověka a techniky v soudobé válce a „O charakteru soudobé války“.

V poslední části knihy se čtenář seznámí s některými základními vojenskopolitickými názory imperialistů na vedení války

proti zemím socialismu ve statí „Krise vojenskostrategických koncepcí imperialismu“, dále o „Vzdušné špiónáži imperialistických zemí“ a o „Buržoazní válečné psychologii“.

V operační části jsou témata „O dynamismu a manévrovatelnosti“, „Charakter operací soudobé války“, „Úloha tankového vojska v armádních operacích“, „Úloha výsadkového vojska v operaci“ a „Význam a úloha týlu“.

V technické části jsou zařazeny „Některé aktuální technické otázky soudobého vojensství“ a „Rozvoj a význam elektroniky“.

Stat soudruha kapitána B. Švarce je věnována jedné z východních a nejdůležitějších otázek marxismu-leninismu o válce a armádě, otázce války a politiky v současných podmínkách. Autor správně vychází ze základních stranických dokumentů jakými jsou „Deklarace“ z roku 1957 a „Prohlášení“ z roku 1960 přijatých na poradách komunistických a dělnických stran, a ze zhodnocení a závěrů, které byly na obou uvedených poradách provedeny.

Hlavní pozornost z rozsáhlé problematiky věnuje v podstatě třem otázkám: imperialistické politice jako jedinému zdroji válečného nebezpečí, revizionistickým a levičáckým názorům na otázky války a míru v současné epoše a nakonec otázkám mírového soužití, které je spolu s budováním komunismu generální linií naší politiky.

Autoru se podařilo ve stručném historickém přehledu ukázat vývoj agresivní politiky imperialismu po druhé světové válce a to zejména ze strategického hlediska na základě vývoje poměru sil mezi USA a SSSR, mezi kapitalismem a socialismem až do současné doby, která je charakterizována převahou sil socialismu, který určuje další vývoj celého světa a krachem politiky USA z pozice síly, krachem politiky studené války.

Autorem je oprávněně věnována značná pozornost rozboru nesprávných, protimarxistických, revizionistických a levičáckých názorů na současnou epochu a otázky války a míru, které stojí v popředí zájmu celého lidstva. Jednota mezinárodního revolučního hnutí byla v dějinách lidstva vždy významnou a rozhodující silou, tím více pak

v situacích možno říci epochálního významu. Tak tomu bylo například v době vítězství Velké říjnové socialistické revoluce a budování prvního socialistického státu, a nebo v době boje proti fašismu. Pevná jednota komunistického hnutí byla vždy významnou silou v boji za vítězství proletářské revoluce a socialismu, v boji proti všem nepřítelům dělnické třídy a marxismu.

Jakékoliv napadání marxistické linie at zprava nebo zleva hrozilo vždy oslabením jednoty revolučního hnutí a objektivně sloužilo buržoaznímu imperialismu. Proto je nanejvýš nutné nyní, kdy se řeší pro socialismus a celé lidstvo rozhodující otázky takými jsou budování komunismu a zabránění válce, bojovat proti jakýmkoli názorům a praxi, které tuto linii narušují a oslabují.

Je možné říci, že autoru se v úvodní stati podařilo prostým a přesvědčivým způsobem objasnit podstatu, příčiny a důsledky protimarxistických názorů na charakter soudobé epochy a zejména na otázkách války a míru.

V závěru stati je správně poukázáno na revoluční podstatu politiky mírového soužití, na skutečnost, že nejde o nějaké líbánky s imperialismem, ale o třídní boj vedený především v oblasti ideologické a ekonomické. Současně s tím je vyzdvížena úloha ozbrojených sil v tomto boji, spočívající ve spoluvytváření převahy socialismu nad imperialismem.

Ve stati soudruha kapitána Švarce najde čtenář mnoho zajímavého a poučného. Události se nyní vyvíjejí mimořádně rychle. Jiště se od doby, kdy byla stať odevzdána redakci objevilo mnoho dalších dokumentů, na základě kterých je třeba si řešené problémy doplnit a rozšířit.

Nemenší pozornost zasluhují stati soudruha majora Hanče a soudruha kapitána Mikšíka.

Otázky ekonomického zabezpečení soudobé války stojí v popředí pozornosti teorie i praxe vojenství a možno říci v popředí pozornosti nejvyšších stranických a státních orgánů. Vedoucí orgány každé země připravující se k válce at již v důsledku své agresivní podstaty jak tomu je v imperialistických státech anebo v důsledku hrozícího nebezpečí napadení, což je typické pro státy socialistické, musí již v míru řešit jednu z nejsložitějších a nejnáročnějších otázek — ekonomické zabezpečení války. Proto autor naprosto správně poukazuje na nutnost řešení všech problémů válečné ekonomiky již v míru, v době příprav a současně podává přehled některých zásadních

požadavků, které bude muset ekonomika státu splnit, chce-li sehnat potřebnou úlohu v zabezpečení války. Stručná charakteristika válečného hospodářství a zvláště pak působení ozbrojeného boje na něj dává čtenáři potřebnou elementární představu o charakteru a složitosti problémů, které je nutné již nyní a tím spíše v době války řešit.

Autor postihuje kvalitativní změny, ke kterým došlo v problémech válečné ekonomiky v důsledku revolučních změn ve vojenství a správně ukazuje na řadu nových problémů, které vznikly v souvislosti s novým charakterem soudobé války a jejími zákonitostmi.

V závěrečné části stati je rozebírána otázka předností ekonomiky socialistických států při zabezpečování obrany. Jádrem problému je bezesporně charakter společenského zřízení. Socialismus se svým společným vlastnictvím výrobních prostředků, progresivními výrobními vztahy, plánovitostí a řadou dalších předností má a bude mít nerosovatelně lepší objektivní i subjektivní podmínky pro úspěšné řešení složitých problémů válečné ekonomiky než imperialismus.

Realizace těchto výhodnějších objektivních podmínek je závislá na cílevědomém a správném řešení všech otázek příslušnými orgány, zejména národohospodářskými, které musí, jak správně poukazuje autor, již v míru otázky válečné ekonomiky znát a ve své praxi je plně respektovat.

Ovšem na 20 stránkách, které jsou dané problematice věnovány je možné skutečně jen velmi stručně poukázat na některé zásadní otázky, protože otázky ekonomického zabezpečení války představují celý kurs lekcí v rozsahu několika desítek hodin.

Pro vojáky z povolání je velmi cenná a poučná stať soudruha kapitána Mikšíka o buržoazní válečné psychologii.

Ve stati je dán velmi dobrý a vyčerpávající přehled problémů buržoazní vojenské psychologie a jejich zdrojů. Autor přesvědčivě ukazuje na rozpornost mezi objektivním vývojem imperialistické společnosti a cíli, které si buržoazní vojenská psychologie v přípravě lidí k válce klade. Přitom neopomíná diferencovaný přístup, který se v dané problematice projevuje v hlavních imperialistických státech.

V hodnocení vyniká úpadkovost buržoazních teorií spolu s tím, že se příslušní činitelé neštítí využít i těch nejspínavějších prostředků ke klamání lidí a jejich zpraco-

vání jako poslušného vykonavatele třídních zájmů buržoazie.

Vedoucí ideou imperialistů je antikomunismus a příprava na agresi proti socialismu. Na této politice je plně závislá, z ní vychází a jí slouží i buržoazní vojenská psychologie. Objasnění těchto otázek spolu s velmi výhodným uspořádáním celé tematiky činí stať velmi zajímavou a prospěšnou. Proti tvůrce je třeba dobře znát po všech stránkách. Zařazení této statí do Sborníku je více než na místě a obohatilo ho o cenné znalosti našich nepřátel.

Ve vojenskoodborné části knihy rozebírají autoři řadu otázek, které charakter souboré války spoluvytvářejí. Je to něco přes deset let, kdy bylo zahájeno rozpracování nových způsobů vedení bojové činnosti a použití zbraní hromadného ničení ve strategickém, operačním a taktickém měřítku a do dnešní doby bylo v tomto směru dosaženo ohromných výsledků. Použití zbraní hromadného ničení vynutilo si přepracovat názory na charakter budoucí války, organizaci a technické vybavení ozbrojených sil. Pod vlivem zavádění mohutných ničivých prostředků do výstroje ozbrojených sil a jejich vybavení novou bojovou technikou dochází k zásadnímu přehodnocování a prověřování celé řady základních názorů vojenského umění. Výsledkem tohoto jsou zcela nové názory na charakter, způsoby přípravy a vedení války, na použití ozbrojených sil a jednotlivých druhů vojsk v ozbrojeném zápase. Tím se socialistické vojenství především zásluhou Sovětského svazu dostalo teoreticky i prakticky do nové etapy vývoje, a na kvalitativně vyšší stupeň, který již neprochází pouze po linii zkoumání výsledků minulé války, ale především cestou výzkumu nových způsobů vedení války, které umožňují plně využití nových možností a prostředků k obraně celého socialistického tábora a konečnému zničení imperialistických agresorů.

Vojenskoodborná část knihy shrnuje výsledky dosaženého stupně rozvoje vojenství a objasňuje hlavní rysy souboré války. Je kladem, že všemi částmi knihy prolíná hodnocení a úloha všech složek ozbrojených sil, kdy pozemní vojsko nese nadále hlavní tíhu boje i když raketové zbraně stávají se hlavní palebnou silou. Raketové vojsko je správně svým významem stavěno před pozemní síly, avšak tyto nenahrazuje, ale naopak rozšiřuje možnosti pozemního vojska.

Ve statí o dynamismu a manévrovosti příští možné války autor vychází ze závěru, že specifickým rysem vedení bojové čin-

nosti v budoucí válce bude zdrcující palba, pohyb a manévry silami a prostředky.

V současných podmínkách je třeba přesuny a pochody chápat jako nedílnou součást bojové činnosti, které budou v mnoha případech podstatnou částí bojové činnosti vojsk. Především počáteční období války, nebezpečí napadení a zahájení války s překvapením, uvede všechny síly a prostředky do pohybu. Jestliže dříve hlavní roli v manévru měly přesuny a úder vojsk při využití palby jako prostředku podpory a zabezpečení, pak nyní je na prvním místě úder jadernými zbraněmi. Hlavním úkolem vojsk, provádějících manévry bude využít výsledků úderu k rozbití nepřitele.

Velet a řídit vojska v pohybu, aby nedošlo k živelnosti, je těžký a složitý úkol, vyžadující velkého úsilí, práce, talentu a schopnosti velitelů a štábů na všech stupních. Proto je velmi cenná část knihy, osvětlující řadu problémů a důsledků vyplývajících z manévrovosti souborého boje a provedení správný závěr, že zkoumání a studium těchto otázek je neodlučitelnou součástí zkoumání a studia charakteru příštího možného ozbrojeného zápasu. Soulad tohoto závěru s úkoly vojsk, velitelů a štábů potvrzuje úkol RMNO na výcvikový rok 1961, který ukládá „Vojska naučit vést rozhodnou, vysoce manévrovou útočnou činnost ve dne i v noci za složitých podmínek, organizované a rychle zahajovat boj, dovedně využívat atomových úderů, překonávat velké zamožené prostory a jiné překážky. Zdolávat obranná postavení a pásma obrany z chodu, rozhodnými údery do boku a týlu i při odtržení od hlavních sil ničit nepřitele ve střetných bojích a za pronásledování. Provádět rychlé přesuny na velké vzdálenosti, včetně přesunů vzduchem“. A nelze pochybovat o tom, že tento úkol je dlouhodobého charakteru.

V pozemním vojsku roste význam tanků, které zabezpečují pohyblivost pozemních sil a jejich ochranu před účinky zbraní hromadného ničení. Proto čtenáře upoutá část knihy pojednávající o úloze tankového vojska v souborých armádních operacích, s rozvedením charakteristických vlastností a možností tankových vojsk, jejich použití v útočné i obranné operaci (boji) v součinnosti s výsádkovými jednotkami a letectvem.

Všem našim důstojníkům je jasno, že pro případ napadení nepřitelem nepřipravujeme obranu, nýbrž zničení nepřitele okamžitým přechodem do rozhodného útoku. Rozhodující úlohu při plnění tohoto úkolu sehrají naše dvetné raketo-nukleární údery

spolu s tankovými útvary a svazky v těsné součinnosti se vzdušnými výsadbami. Výsledkem jejich bojové činnosti musí být pohyb ve vysokém tempu za využití palebné síly raketových zbraní. Splnění úkolů tankovými svazky ve vysokém tempu přenesení těžkých bojových činností do hloubky operační sestavy nepřítel, na samostatné operační směry, kde velitelé a vojska budou často řešit operační úkoly v odtržení od ostatní operační sestavy armády v podmínkách, které kladou zvýšené nároky na velitelskou a bojovou rozhodnost, odvahu, samostatnost a iniciativu všech stupňů velení. Tyto vážné problémy vyplývající z charakteru soudobé války jsou v knize řešeny a dávají čtenáři široké možnosti k zamyšlení a jejich uplatnění při výchově a výcviku ve všech oblastech složitého armádního organismu.

Veliký význam mají v soudobé válce výsadkové jednotky a svazky. Stať o těchto otázkách vychází z vývoje vzdušných výsadkových vojsk a ukazuje jak v soudobé válce mohou přispět k úspěchům na bojišti, bude-li jich použito v přísně koordinovaném úsilí všech ozbrojených sil, druhů vojsk a všech prostředků, které budou k řešení operace k dispozici. Pole působnosti a možnosti vzdušných výsadek, přepravy vojsk a materiálu vzduchem jsou daleko širší než je stupeň současného vývoje a vojenskoteoretické rozpracování této otázky. Vývoj nových typů vrtulníků a rozvoj raketové techniky pro vojenské účely ukazují další směr vývoje a není pochyb o tom, že potenciální válce bude nutno těchto prostředků využívat ve stále širším měřítku. Autor článku v této problematice ukazuje cesty možného kvalitativního růstu, který může zásadně ovlivnit charakter budoucích operací.

Jedním z nejdůležitějších úkolů vojenské vědy je předvídat a správně určit základní rysy příští války a její zvláštnosti. Vedení soudobé války bude vyžadovat nejen mohutné ozbrojené síly, vybavené všemi druhy bojové techniky včetně zbraní hromadného ničení, ale také rozsáhlé zdroje materiálu. Taktika a operační umění týlu byly postaveny před zcela nové úkoly, které vyplývají ze zavedení do výzbroje armád zbraní hromadného ničení a raketových

zbraní. Avšak nejen to, složitost a různorodost bojové techniky, požadavky na doplnění, údržbu a opravu, ztráty na materiálu, hromadné ztráty lidí a nové druhy zranění, rozšíření bojiště do hloubky dosahu raket taktického, operačního a strategického dosahu, to vše rozšiřuje a komplikuje pole působnosti úkolů soudobého týlu. Práci týlu nelze chápat úzce z čistě odborného hlediska, nelze ji plánovat bez hospodářství a také nelze připustit, aby bez znalosti materiálních problémů plánovali a rozhodovali vševojskoví velitelé. Ve stati o významu a úloze týlu jsou ukázány cesty jeho vývoje a problémy při vedení potenciální války.

Knihy by nesplnila své poslání, kdyby neukázali vzájemnou zákonitou závislost technické revoluce a vojenství. Nikdy v minulosti nebylo možno činit závěr, že vojenská technika dosáhla ve svém vývoji takové účinnosti, že jejím prostřednictvím je možné dosahovat strategických cílů. Tento důležitý a správný závěr vede spolu s vysokou nasyceností ozbrojených sil moderní a složitou technikou k tomu, že je nutné, aby lidé, kteří s technikou přicházejí do styku a těch je zdrcující většina, byli na vysoké úrovni technických znalostí, aby uměli bojovou techniku co nejefektivněji využít. Proto také rozkaz ministra národní obrany na výcvikový rok ukládá usilovně a soustavně zvyšovat technickou připravenost velitelského sboru.

Autor této části knihy velmi srozumitelně ukazuje na závažné problémy rozvoje vojenské techniky, efektivnost nové vojenské techniky a technickou ekonomické problémy jejího rozvoje. Tím dává čtenáři dobré podklady, z nichž mohou vycházet při hlubším studiu jednotlivých odborností. Obdobný cíl sleduje i další článek o rozvoji elektroniky.

Vcelku je kniha značným přínosem v oblasti teoretického rozvoje zákonitostí soudobé války a měla by se stát vyhledávanou pomůckou všech důstojníků bez ohledu na odbornost a funkční zařazení. Studium jednotlivých statí odpoví čtenářům na řadu nejasných otázek a současně jim dá podněty k hlubšímu rozpracování dílčích speciálních problémů ve světle celkového ujasnění charakteru soudobé války.

Cílem tohoto článku bylo upozornit na aktuálnost sborníku, neboť čím více čtenářů ho prostuduje a využije při každodenní práci a ve výchově a výcviku vojsk, tím více se splní záměr autorů — vojenskoteoretickou prací napomáhat k plnění úkolů rozkazu ministra národní obrany na výcvikový rok a tím i dalšímu zvýšení všestranné bojové připravenosti naší armády.